

AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ: ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

PEER RELATIONSHIP SCALE: SCALE DEVELOPMENT STUDY

S. Seda BAPOĞLU DÜMENÇİ**

Figen GÜRSOY***

**Dr. MTA Genel Müdürlüğü Kreş ve Anaokulu, Ankara
***Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

Yazışma Adresi:

S. Seda BAPOĞLU DÜMENÇİ
E posta: seda.dumenci@mta.gov.tr

Gönderim Tarihi : 2 Ağustos 2019

Kabul Tarihi : 27 Eylül 2019

ÖZET

Amaç: Çocukların akran ilişkilerini yetişkin çocuk ilişkilerinden ayırt etmesi gerektiğini ve yaşlılarından büyüklerle kurdukları ilişkilerden olan farklılığından dolayı çocukluk dönemi akran ilişkileri üzerinde çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Grup sosyalleşme kuramını temel alarak akran ilişkileri ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Ölçek geliştirilmesi sırasında kuramın belirlenmesi, amacın belirlenmesi, maddelerin oluşturulması, içerik analizi yapılması, madde havuzunun oluşturulması, ölçme biçiminin belirlenmesi, uzman görüşünün alınması, ön pilot çalışmasının yapılması, pilot çalışmanın yapılması ve madde analizi aşamaları izlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara il merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan genelinde eğitim almakta olan sınıfa altıncı ve yedinci sınıfa devam eden toplam 207 çocuğa uygulanmıştır.

Bulgular: Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda Akran ilişkileri ölçeğinin iletişim, etkileşim, güven ve birliktelik alt boyutlarından oluşan toplam 52 madden oluşan bir ölçek halini almıştır.

Sonuç: Cronbach Alpha iç tutarlılık ve güvenilirlik katsayısına göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akran ilişkileri; geçerlik; güvenilirlik; ölçek geliştirme

ABSTRACT

Aim: Studies on peer relations in childhood have been intensified due to the differences between peer relations and adult child relations. It is aimed to develop a peer relations scale based on the group socialization theory.

Method: During the development of the scale, determining the theory, determining the purpose, forming the items, making the content analysis, determining the material pool, determining the measurement format, taking the expert opinion, performing the pilot study, performing the pilot study and the item analysis stages were followed. The study group was administered to a total of 207 children attending the sixth and seventh-grade class in the city center of Ankara.

Results: As a result of the explanatory and confirmatory factor analyzes, it has become a scale consisting of 52 items consisting of sub-dimensions of communication, interaction, trust and cohesion.

Conclusions: According to Cronbach Alpha internal consistency and reliability coefficient, the scale was found to be a reliable scale.

Keywords: Peer relations; validity; reliability; scale development

*Bu makale, "Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Akran İlişkilerine Sosyal Beceri Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Akran kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup; yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür, taydaş, öğür anlamına gelmektedir. İlişki ise; iki şey arasında karşılıklı ilgi, bağ, münasebet, temas anlamındadır (TDK 2017). Bu bağlamda akran ilişkileri; aynı yaşlar arasında karşılıklı ilgi, temas halinde olma durumu olarak açıklanabilir (Gülay 2010). Yaşamın ilk yıllarından itibaren bireyler sosyalleşme ihtiyacına gereksinim duymuştur. Bu süreçte başta yaşadığı aile bireyleriyle, arkadaşlarıyla ve çevresinde yer alan kişilerle sağlıklı bir iletişim kurma ihtiyacı görmüştür. Bu ihtiyacın sağlıklı bir şekilde karşılanması durumunda bireyin psikososyal (Trawick-Smith 2013), duygusal (Wang ve ark. 2016), ruhsal ve dil gelişimlerine de etki ettiği bilinmektedir (Gülay 2010).

Akran ilişkileri erken çocukluktan yaşlılığa kadar insanların sosyal hayatlarının yaygın bir yönüdür. Akran ilişkilerinin en başta kişilik gelişimindeki etkileri şaşırtıcı derecede yüksektir (Reitz ve ark. 2014). Çocuklar büyüdükçe sosyal ortamlar içerisinde yer almakta ve paylaşımları da artmaktadır. Bu sebeple akran ilişkileri çocuğun gelişimini etkileyen ve kalıcı etkilere sahip olan bilişsel ve duyuşsal süreçleri barındıran önemli bir süreçtir (Hay ve ark. 2008). Akran ilişkilerinin önemi, değişen toplum yapısı ile kendini daha fazla hissettirmektedir. Son yıllarda çalışan annelerin artması, çekirdek aile yapıları, büyük şehirdeki izole yaşam gibi etmenler akran ilişkilerine de yansımıştır (Gülay 2010). Akran ilişkileri çocukların psikososyal gelişimlerinde (McLane 1998), akademik başarılarında (Cohen ve ark. 2006) bilişsel becerilerde, problem çözme becerilerin gelişiminde etkilidir (Reitz ve ark. 2014). Bu denli önemli kazanımların sağlandığı akran ilişkileri de ilerleyen yaşla birlikte daha karmaşık bir yapıya sahip olmaktadır (Gülay ve Akman 2009).

Okul öncesi dönemden sonra duyguların ve davranışların kontrolü, egosantrik yapıdan uzaklaşma ve daha fazla grup bilincine sahip olma ile birlikte, çocukların grup üyelerinin davranış ve tutumlarından da etkilendikleri görülür (Yavuzer 2002). İlkokul yıllarında akran grupları daha önemli hale gelir ve genişleyen çevre ile birlikte etkileşim artar. Bir gruba ait olma, karşılıklı iletişim ve popüler olma isteği ortaya çıkar (Trawick –

Smith 2013). Ergenlik döneminde ise ergen davranışlarının odaklandığı temel alanlardan biri arkadaş ve akranlarıyla ilişkileridir. Bu dönemde ergenler akranlarıyla birlikte hareket etmekten, sorunları birlikte çözmekten, benzer hobi ve davranışlar kazanmak gibi olumlu etkileşimden; madde kullanımı, sigara tüketimi gibi zararlı alışkanlıklara kadar çeşitli davranışlar kazanabilir (Hendry 1983).

Çocukların akran ilişkileri üzerine yapılan çalışmalar uzun ve zengin bir tarihe sahiptir. Charlotte Buhler (1931), akran etkileşimleri ve ilişkileri üzerine konu edilen ilk el kitabı bölümünde, 156' sını Almanca olarak basılan 253 makale bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında bebekler ve küçük çocuklardaki sosyal etkileşimin gelişimsel incelenmesi; çocuklar ve ergenlerde antisosyal eğilimler araştırmaları; akran gruplarında çocuklar tarafından oynanan farklı liderlik rollerinin araştırılması ve arkadaşlık ağlarının geliştirilmesine ilişkin gözlemsel çalışmalar yer almaktadır (Akt: Rubin ve ark. 2011). Akran ilişkileri üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen güncel kanıtlar, akranlarla yaşanan deneyimin, gelişimi destekleyeceği ve ilerleyen zamanlarda oluşabilecek olan depresif vb. olumsuz etkilere karşı koruyucu özellikleri bulunmaktadır (Parker ve ark. 2006). Sosyal becerilerden biri olan akran ilişkileri zamanla şekil değiştirebilir. Akran reddi veya kabulü gibi sosyal statüler, akran grupları içinde zamanla şekillenir. Önemli olan kısmı sağlıklı akran ilişkileri kurabilme ve sürdürülebilir becerilerine sahip olmalarıdır. Aksi takdirde küçük yaşlardan itibaren akranları tarafından reddedilme, ilerleyen yıllarda düşük başarı, okulu bırakmak ve hatta artan suç oranlarına kadar çeşitli olumsuz etkileri bulunmaktadır (Hay 2005). Çocukların sahip olduğu akran gelişimi ya da akran ilişkilerinin zaman içerisindeki değişimi göz önüne alarak desteklenmeli ve geliştirilmesini sağlayacak sosyal ortamlar oluşturulmalıdır (Hansen ve ark. 1998).

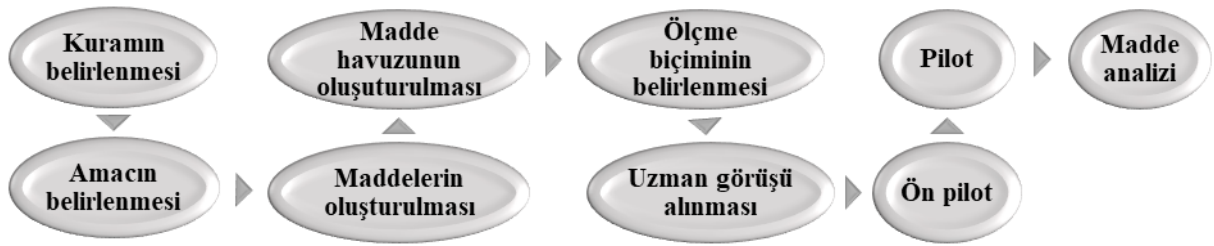
Çocukların akran ilişkileri üzerine yapılan modern araştırmalar, Piaget (1932)'nin çocukların akran ilişkilerinin, yetişkin çocuk ilişkilerinden ayırt edilmesi gerektiğini söylediği ana kadar uzanmaktadır. Çocukların akran ilişkileri, yaşlılarından büyüklerle kurdukları ilişkiden olan farklılığından dolayı çocukluk dönemi akran ilişkileri üzerinde çalışmalara yoğunlaşmıştır (Akt: Rubin ve

ark. 2011). Akran ilişkileri üzerinde yapılan araştırmalar incelendiğinde üç genel toplumsal davranış kategorisine odaklanılmıştır; akranlarla hareket edebilme, akranlara karşı hareket edebilme ve akranlardan uzaklaşabilme gibi (Cohen ve ark. 2006). Çocukluk ve ergenlik döneminde akran ilişkileri incelendiğinde bu duruma etken olabilecek birçok neden söylenebilir. Bunlardan başlıcaları, anne-çocuk ilişkisi, psikoseksüel gelişim, sosyal bağlanma, genetik-biyolojik temeller ve sosyal etkiler de olmak üzere sıralanabilir (Rubin ve ark. 2011). Bu etkiler dâhilinde akran ilişkilerinin çocuk gelişimi üzerindeki etkisi farklı kuram ve yaklaşımlarla uzun süreden beri incelenmiştir. Her yaklaşım ve kuram akran ilişkilerini sahip olduğu nitelikler dâhilinde araştırmış ve sonuçlar elde etmiştir. Bu yaklaşımlar birbirlerinden etkilendiği gibi birbirinin devamı niteliğinde de olabilmektedir (Gülay 2010). Çocukların akran ilişkileri üzerinde yapılan modern araştırmalar, çeyrek asırı aşkın bir süredir devam etmektedir. Akran ilişkilerinin gelişimi farklı kuram ve yaklaşımlarla incelendiği zaman çeşitli açılardan gruplandırılabilir. Bu gruplandırma bilişsel gelişim kuramı, sosyal öğrenme kuramı, ekolojik sistem kuramı adı altında klasik gelişimsel teoriler ve grup sosyalleşme kuramı ile çocuk ve çevre modelleri olarak alternatif teoriler şeklinde açıklanabilir (Hay ve ark. 2008).

GEREÇ VE YÖNTEM

Ölçek geliştirme araştırması kapsamında akran ilişkilerinin belirlenmesi için ve ölçeğin teknik özelliklerinin (geçerlik ve güvenilirlik) betimlenmesi esas alınmıştır. Ankara ili Çankaya, Yenimahalle ve Mamak ilçelerinde farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan altıncı ve yedinci sınıfa devam eden toplam 207 çocuğa uygulanmıştır.

2.1. Ölçek Geliştirme Süreci: Çocukların akran ilişkilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 2015 Aralık-2016 Haziran ayları boyunca beşli likert yapıda olan Akran İlişkileri Ölçeği geliştirilmiştir. Akran İlişkileri Ölçeği'nin geliştirilmesi bir değişkenin ölçülmesi gereksiniminden kaynaklanmaktadır. Bu gereksinim var olan ölçeklerin hedeflenen yaş grubuna uygun olmaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının eksikliği gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir (Çüm ve Koç 2013). Bu çalışmada Akran İlişkileri Ölçeği'nin geliştirilmesi ile ölçülmek istenen özelliğin yapısını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaçla Akran İlişkileri Ölçeği geliştirme çalışmalarında aşağıda yer alan aşamalar literatür taraması yapılarak uygulanmıştır (Cohen ve Swerdlik 2010; Erkuş 2014; Devellis 2014; Büyüköztürk 2014). Akran İlişkileri Ölçeği'nin geliştirilme aşamaları Şekil 1.'de verilmiştir.

Şekil 1. Akran İlişkileri Ölçeği geliştirme aşamaları

Akran İlişkileri Ölçeği geliştirilmesi sırasında; kuramın belirlenmesi, amacın belirlenmesi, maddelerin oluşturulması, madde havuzunun oluşturulması, ölçme biçiminin belirlenmesi, uzman görüşü alınması, ön pilot çalışması, pilot çalışması ve madde analizi olmak üzere çeşitli aşamalardan faydalanılmıştır.

2.2. Akran İlişkileri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Ölçeğin kuramsal dayanağı olarak belirlenen “Grup Sosyalleşme Kuramı” doğrultusunda Akran İlişkileri Ölçeği

dört alt boyuttan oluşturulmuştur. Ölçeğin dört faktörlü kuramsal yapısı, ölçme ve değerlendirme alanında uzmanlaşmış iki öğretim elemanlarının görüşleri alınarak desteklenmiştir. Bu nedenle ilk olarak “iletişim, etkileşim, güven ve birliktelik” olmak üzere dört alt faktörden oluşan kuramsal yapının yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. DFA, önceden tanımlanmış bir modelin veya bir kuramsal yapının doğrulanıp doğrulanmadığına ilişkin kullanılan bir tekniktir. Ayrıca DFA,

değişkenler ve elde edilen veriler arasındaki uyumun belirlenmesine yönelik olarak yapılmaktadır (Şimşek 2007). Ölçeğin ölçülmek istenilen psikolojik yapıyı ölçmedeki yeterliliğini değerlendirme ampirik kanıtlar sunulmuş, sağlam kuramsal dayanakları olan ve uzman desteğiyle de onaylanan faktör yapısının, verilerle ne derece uyum gösterdiği incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin faktör yapısının doğrulanma düzeyini yorumlamak için model uyum indeksleri kullanılmaktadır. Tek bir uyum indeksine güvenmek yerine çoklu uyum indeksleri kullanmak ve özellikle model belirleme hatalarına daha duyarlı olan uyum indekslerini kullanmak daha doğru sonuçlar elde edilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada uyum indekslerinden ki-kare uyum testi, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) değerleri temel alınmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizinin ilk aşamasında 82 maddeden oluşan dört faktörlü yapı için standartlaştırılmış katsayı değerleri. 30'un altında olan 30 madde analizden hiyerarşik olarak çıkarılarak analizler tekrarlanmıştır. Son durumda DFA sonucunda iletişim, etkileşim, güven ve etkileşim alt faktörlerinden oluşan dört faktörlü yapı ve 52 maddeden oluşan model doğrulanmıştır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi öncesi KMO değerinin kabul edilebilir sınır olan n 0.60'ın üzerinde olduğu (0.80) faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Akran İlişkileri Ölçeği'ne ait doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri ve kabul sınırları

Uyum ölçüleri	Mükemmel uyum	Kabul edilebilir uyum	Model değeri
χ^2 / sd	$\chi^2 / sd \leq 3$	$\chi^2 / sd \leq 5$	2.05
RMSEA	$\leq .05$	$\leq .06, .07, .08$	.07
CFI	$\leq .95$	$\leq .90$	.94
NFI	$\leq .95$	$\leq .90$	.89
NNFI	$\leq .95$	$\leq .90$	.94

Tablo 1 incelendiğinde model uyum indekslerinin (RMSEA=.07, Ki-kare/sd= 2.05, NNFI=.94, CFI=.94, NFI=.89) dört faktörlü ölçme modelinin verilerle kabul edilebilir

düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddelerin faktör yük değerlerinin tamamı .30'dan büyüktür.

BULGULAR

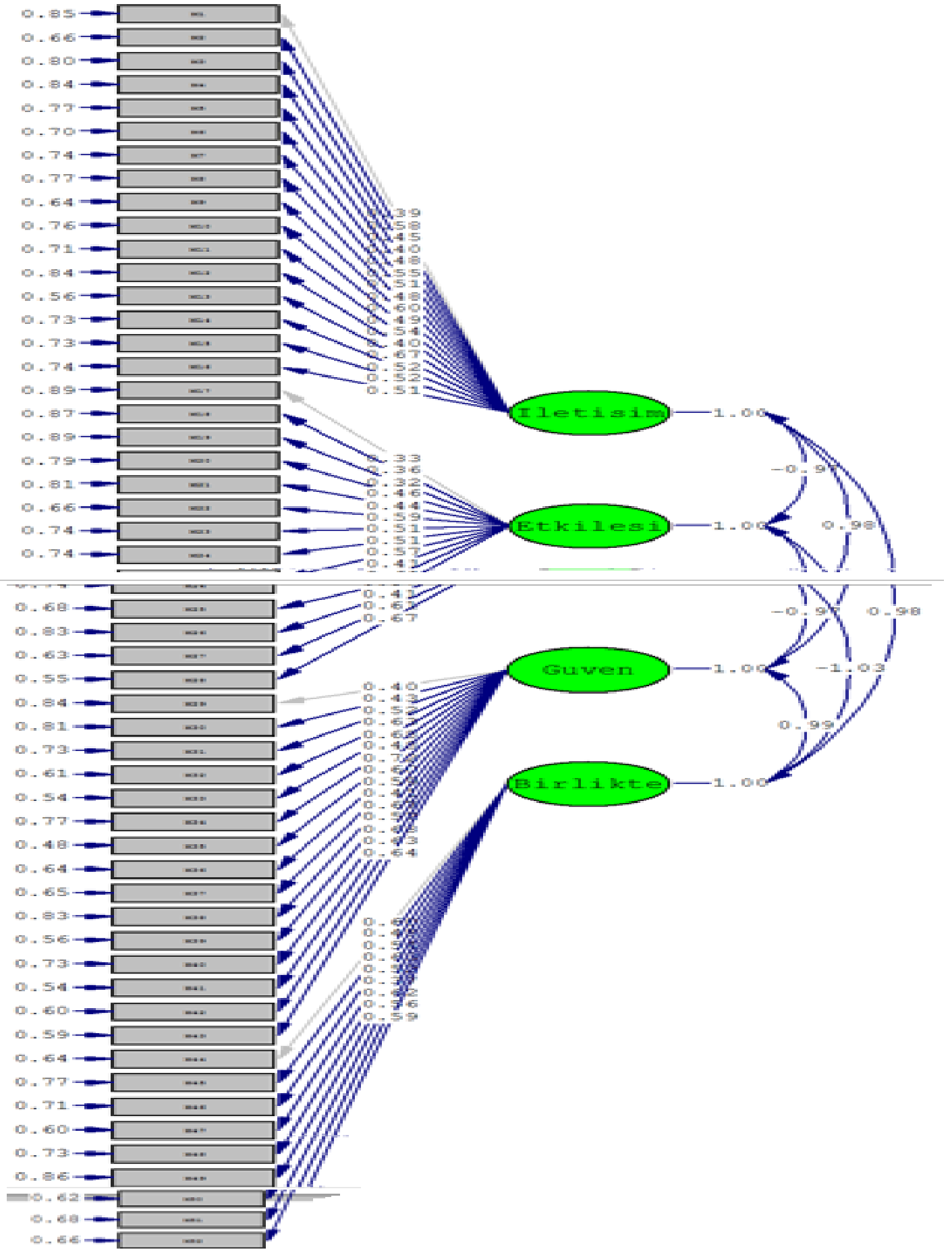
Akran İlişkileri Ölçeği faktörleri ve faktör yükleri, Akran İlişkileri Ölçeği faktörler arası korelasyon değerleri ve Akran İlişkileri Ölçeği Cronbach Alpha değerleri tablo 2'de incelenmiştir.

Akran İlişkileri Ölçeği DFA standartlaştırılmış katsayılar incelendiğinde, iletişim alt faktörü için katsayı değerleri .39-.64, güven alt faktörü için .40-.72, etkileşim alt faktörü için .32-.67 ve birliktelik alt faktörü için ise .37-.63 arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin tamamının standartlaştırılmış yük değerlerinin .30'dan büyük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Akran İlişkileri Ölçeği Faktörleri ve Faktör Yükleri

İletişim faktörü		Güven		Etkileşim		Birliktelik	
Madde No	Standart. Katsayı	Madde No	Standart Katsayı	Madde No	Standart Katsayı	Madde No	Standart Katsayı
M05	.39	M15	.40	M02	.33	M13	.60
M09	.58	M18	.43	M03	.36	M23	.48
M19	.45	M29	.52	M04	.32	M50	.54
M22	.40	M34	.63	M06	.46	M53	.63
M26	.48	M37	.68	M08	.44	M57	.52
M31	.55	M39	.48	M16	.59	M62	.37
M33	.51	M42	.72	M21	.51	M63	.62
M41	.48	M51	.60	M35	.51	M66	.56
M46	.60	M60	.59	M43	.57	M71	.59
M48	.49	M68	.41	M47	.41		
M49	.54	M70	.67	M58	.61		
M55	.40	M72	.52	M67	.67		
M64	.67	M73	.68				
M69	.52	M74	.63				
M75	.52	M77	.64				
M80	.51						

Tabloda 3'de verilen Akran İlişkileri Ölçeği faktörler arası korelasyon değerleri incelendiğinde, en düşük korelasyon katsayısının etkileşim ve iletişim faktörleri arasında, .77 olduğu ve en yüksek korelasyon katsayısının ise güven ve iletişim faktörleri arasında .84 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt faktörleri arasındaki korelasyon değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Chi-Square=2601.41, df=1268, P-value=0.00000, RMSEA=0.071

Şekil 2. Akran İlişkileri Ölçeği standartlaştırılmış katsayılarına ilişkin yol diyagramı

Tablo 3. Akran İlişkileri Ölçeği faktörler arası korelasyon değerleri

Faktörler	Korelasyonlar			
	İletişim	Etkileşim	Güven	Birliktelik
İletişim	-	.77	.84	.81
Etkileşim		-	.79	.79
Güven			-	.83
Birliktelik				-

Tablo 4'te Akran İlişkileri Ölçeği alt boyutları incelendiğinde tüm alt boyutların iç tutarlık anlamındaki güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alfa'nın .70'den büyük olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık anlamında güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Akran İlişkileri Ölçeği Cronbach Alpha değerleri

Alt Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
İletişim	16	.84
Etkileşim	12	.78
Güven	15	.88
Birliktelik	9	.79
Toplam	52	.95

TARTIŞMA

Ankara il merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan altıncı ve yedinci sınıfa devam eden toplam 207 çocuğa akran ilişkileri ölçeği uygulanmıştır. Akran ilişkileri ölçeğinin geliştirilmesi sırasında aşamalar halinde çeşitli işlemler yapılmıştır. Öncelikli olarak konu ile ilgili kuramın belirlenmesi, amacın belirlenmesi, maddelerin oluşturulması, madde havuzunun oluşturulması, ölçme biçiminin belirlenmesi, uzman görüşü alınması, ön pilot çalışması, pilot çalışması ve madde analizi olmak üzere çeşitli aşamalardan faydalanılmıştır. Yurdugül'ün (2005) de belirttiği gibi geliştirilen ölçeğin geçerlilik çalışmaları sonrasında önsel madde analizleri ve madde faktör sayılarını kontrol edebilme ile avantajlar sağlanabilmektedir. Akran İlişkileri Ölçeği faktörleri ve faktör yükleri incelendiğinde ölçek maddelerinin tamamının standartlaştırılmış yük değerlerinin .30'dan büyük olduğu belirlenmiştir. Madde toplam korelasyonları 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği ifade edilmektedir (Büyüköztürk 2007). Literatüre bakıldığında geçerlik ve güvenilirlik için uzman görüşüne başvurma yöntemi

(Yurdugül 2005), Cronbach's Alpha katsayısı (Devellis 2014) ve test tekrar test yöntemi (Murphy ve Davidshofer 1991) yönteminin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda akran ilişkileri ölçeğinin iletişim, etkileşim, güven ve birliktelik alt boyutlarından toplam 52 madden oluşan bir ölçek halini almıştır. Cronbach Alpha iç tutarlık ve güvenilirlik katsayısına göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akran İlişkileri Ölçeği alt boyutları incelendiğinde tüm alt boyutların iç tutarlık anlamındaki güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alfa'nın iletişim alt boyutunda .84, etkileşim alt boyutunda .78, güven .88, birliktelik alt boyutunda .79 genel olarak ise .95 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Alpha katsayılarının yüksek olması alt boyutlarda yer alan maddelerin birbiriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. AFA ve DFA sonuçları da ölçeğin geçerliliğini teyit etmiştir. Madde analizi yapıldığında, maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt etmesi için madde-toplam korelasyon katsayılarının .30 veya daha yüksek olması gerekmektedir (Özdamar 2011). Akran ilişkileri ölçeğinin de toplam puan üzerinden Cronbach's Alpha katsayısının .95 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gülay'ın (2008) 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlilik güvenilirlik çalışmaları neticesinde akranların şiddetine maruz kalma ölçeğinin orijinal ve Türkçe formlarının alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayılarının birbirine yakın değerlerde oldukları Orijinal formda cronbach alpha degeri .73 iken, Türkçe formda ise cronbach alpha degeri .72 elde etmiştir. Bu bakımdan geliştirilmiş olan bu ölçekten, akran ilişkilerinin iletişim, etkileşim, birliktelik ve güven alt boyutlarıyla birlikte ölçülmesine yönelik her bir maddenin katkısının yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geliştirilen akran ilişkileri ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu, ölçme aracının farklı yaş gruplarında geçerliliği ve güvenilirliği değerlendirilebilir. Geliştirilen eğitim programlarının akran ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla akran ilişkileri ölçeği kullanılabilir.

KAYNAKLAR

Büyüköztürk Ş. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi 2014.

Cohen, R., Hsueh, Y., Zhou, Z., Hancock, M. H., Floyd, R. Respect, liking, and peer social competence in China and the United States. *New Directions for Child and Adolescent Development*. DOI: 10.1002/cd.175.

Cohen R. ve Swerdlik M. Psychological testing and assessment. McGraw-Hill, Burr Ridge. Boston: McGrawHill Companies 2010.

Çüm S. ve Koç N. Türkiye’de Psikoloji ve Eğitim Bilimleri Dergilerinde Yayımlanan Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmalarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama* 2013; 12(24): 115-35.

DeVellis, R. F. Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayıncılık 2014; 34.

Erkuş, A. Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I. Ankara: Pegem Akademi 2014.

Gülay, H. 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü 2008.

Gülay, H. ve Akman, B. Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. Ankara: Pegem A Yayıncılık 2009.

Gülay, H. Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. Ankara: Pegem Akademi 2010.

Hay, F. D., Payne, A. and Chadwick, A. Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 2004; 45(1): 84–108.

Hay, F. D. Early Peer Relations and their Impact on Children’s Development. Peer relations. EDT:Michel Boivin, PhD, Université Laval, Canada.

ErişimAdresi:https://www.researchgate.net/publication/253434106_Early_Peer_Relations_and_their_Impact_on_Children's_Development

Erişim Tarihi: 15.05.2019

Hay, F. D., Caplan, M. and Nash, A. The Beginnings of Peer Relations. *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups*, edited by Kenneth H. Rubin, William M. Bukowski, and Brett Laursen. NY: Guilford Publications 2008.

Hansen, D. J., Nangle, D. W., Meyer, K. A. Enhancing the effectiveness of social skills interventions with adolescents. University of Nebraska – Lincoln, Department of Psychology: Faculty Publications, 1998; 75.

Hendry, L. B. Growing up and growing out: adolescents and leisure. Aberdeen: Aberdeen University Press 1983.

Mclane, M. T. What General Education Teachers Know About the Social Competence of Students with Disabilities and What are the Sources of This Knowledge. Unpublished Doctoral Thesis. USA: State University of New York 1998.

urphy, K. R. ve Davidshofer, C. O. Psychological Testing: Principles and Applications(6th Edition). New Jersey: Prentice Hall 2005.

Özdamar, K. Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi-1. Eskişehir: Kaan Kitabevi 2011.

Parker, J. G., Rubin, K. H., Erath, S. A., Wojslawowicz, J. C. and Buskirk, A. A. Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology: Vol. 2: Risk, disorder and adaptation*. NJ, US: John Wiley&Sons 2006; 419–93.

Reitz, A. K., Zimmermann, J., Hutteman, R., Specht, J., Neyer, F. J. How Peers Make a Difference: The Role of Peer Groups and Peer Relationships in Personality Development. *European Journal of Personality* 2014; 28: 279 –88.

Rubin, H. K., Bukowski, W. M., Parker, J.G. Peer Interactions, Relationships, and Groups Volume III. Social, Emotional, and Personality Development. *Handbook of Child Psychology* 2007; 32.

Rubin H. K., Bukowski, W. M., Laursen, B. Peer Relationships in Childhood. Center for Children, Relationships, and Culture Department of Human Development. University of Maryland 2011.

Şimşek, Ö. F. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve LİSREL Uygulamaları. Ankara: Ekinoks 2007.

Trawick-Smith, J. Early Childhood Development: A Multicultural Perspective. B. Akman (Çeviri Ed.). Ankara: Nobel Yayınları 2013.

Yavuzer, H. Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi 2002.

Yurdugül, H. Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerlilik için Kapsam Geçerlilik İndekslerinin Kullanılması. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 2005.

Wang, C., Hatzigianni M., Shahaecian, A., Murray E. The Combined Effects of Teacher – Child and Peer Relationships on Children's Social – Emotional Adjustment. *Journal of School Psychology* 2016; 59: 1–11.

Yanikkerem E, Özdemir M, Bingöl H, Tatar A, Karadeniz G. Women’s attitudes and expectations regarding gynaecological examination. *Midwifery* 2009; 25: 500-8.